

EVANGELIKUS ÓRÁLLÓ

EGYHÁZI ÉS TÁRSADALMI HETILAP.

Megjelenik hetenként egy íven; a Hivatalos Közlemények, mint az Ev. Órálló melléklete, minden hónapban.

Kéziratokat, előfizetési díjakat, hirdetések szövegét és díját a szerkesztő-kiadó címére kell küldeni.

FELELŐS SZERKESZTŐ-KIADÓ:

GEDULY HENRIK evang. lelkész,

NYIREGYHÁZA.

A lap ára egész évre 10 kor., félévre 5 kor., negyedévre 2.50 kor.

Egyes szám ára 40 fillér.

A Hivatalos Közleményeket az anyaegyházak és felsőbbrendű iskolák ingyen kapják.

Hirdetés ára oldalanként 32 kor.

TARTALOM-JEGYZÉK: **Vezércikk.** Egyetemes lelkészegyesület. — **Egyetemes nyugdíjintézet.** Az egyetemes nyugdíjintézet új rendszere. *Geduly Henrik.* — Gondolatok az új syllabus olvasásánál. *Beyer Theophil,* lelkész. — **Külföld.** Lelkeszi értekezletek Németországban. *Nógrádi.* — **Tanügy.** — **Tárca.** Ének. *Sántha Károly.* A socialis kérdés és az egyházak. (Folyt köv.) — **Belélet.** — **Pályázatok.**

Egyetemes Lelkészegyesület.

Az Evangelikus Órálló 30-dik számának elolvasása indított e sorok megírására. Nem kisebb ember, mint a Dunántúli Egyházkerület nagy nevű püspöke hangoztat e számban közölt püspöki jelentésében oly eszméket, amelyeket nemcsak a dunántúli egyházkerület képviselőinek, hanem mindannyiunknak meg kellene szivlelnünk.

„Igen szükséges volna“ — így szól a püspöki jelentés — „világiaknak, lelkészeknek, tanároknak, tanítóknak egy oly közös gyűlésen is találkozása, amelyen nem közigazgatási dolgok, hanem szorosán egyházunk belügyei, a vallás-erkölcsi élet emelése, az egyháziatlanság elleni óvszerek, az evangéliumi buzgóság telkeltése, az élőhitről tanuskodó jótékonycélú intézetek alkotása képeznek a tanácskozás tárgyait.“

Végre valahára ki van mondva a döntő szó! Egyházunk egyik oszlopos embere meggyőző erővel hangoztatja, hogy az új időnek ellenséges áramlatai közepette nem szabad megelégednünk eddigi munkakörünkkel, nem elegendő az adminisztratív ügyeknek ejtintézése, hanem evangéliumi munkásságot kell folytatnunk. S e munkásságra szervezkednünk kell. Szinte érthetetlen, hogy e fontos kérdésben már eddig is komolyabb lépés nem történt. Hát kell-e ma már bizonyítgatni, hogy e szervezetlenségben rejlik egyik fő oka minden nyomoruságunknak.

Napjainkban sokszor történik hivatkozás protestáns részről a r. kath. egyházra, amely — habár tanai, szervezete nem egyeztethető össze a mai kor szellemével — mégis hódító egyházképen lép fel és kétségtelenül óriási eredményeket ér el. Elég irodalmára, sajtójára, intézményeire, gyűléseire, az áttérésekre hivatkoznunk e tekintetben. Ez eredményeket nekünk igen, de igen komolyan kell vennünk. Egy egy-

ház, amely a felvilágosodás századában elismerte a pápa csalhatatlanságát, a Mária szeplőtelen fogantatását, amely Trierben kiállította a Krisztus varrás nélküli palástját, megteremtette Lourdes-ot, ez az egyház, amelynek fejét az újkor leghatalmasabb eszméje, a nemzetiségi eszme megfosztotta világi birtokaitól, a felvilágosodás eszméi tönkretették nimbusát, tekintélyét: ma hatalmas hódító erőnek bizonyul.

A világalomra törekvő egyház hódít hatalmával, gazdagságával, páratlan szervezésével, fényes szertartásaival, kegyzsereivel a külszín után induló, a szolgaság jármát nyögő tömegben; és amidőn egyszersmind reámutat a modern eszmék nyomában járó társadalmi kinövészekre, a vallástalanság káros következményeire és a modernségből eredő egyéni és társadalmi bajokra, amidőn fellép, mint a keresztyén civilizáció őre, a keresztyén kultúra megmentője és az igazi keresztyén vallásosság birtokosa: akkor ezzel az intelligens elemeket is megnyerni igyekszik a maga részére.

El kell ismernünk, hogy a r. kath. egyháznak van programja, missioja. Vélekedhetünk e programról, missioról bármiképen, amint hogy meg is vagyunk győződve abszurd hamis voltáról, de azt eltagadni nem lehet. Ezzel szemben evangéliumi egyházunknak mi ad a jelenben létjogosultságot?

Az evangéliumi egyház magasztos missioját a multban ismerjük. A magyar protestáns egyház honmentő erőnek bizonyult; még a más valláson levők is kénytelenek elismerni, hogy a protestantizmus politikai, társadalmi, irodalmi téren nagy szolgálatokat tett a magyar hazának. Általánosságban pedig elmondhatjuk, hogy az emberiségnek bámulatos előrehaladása, nemzeteknek felemelkedése összefügg az evangéliumi felfogás keletkezésével és elterjedésével. S mégis

úgy tűnik fel, mintha e múltban isteni hivatást teljesítő egyház — legalább nálunk Magyarországon — lassanként megszűnnék számottevő tényező lenni! Az az evangeliomi felfogás, amely Petőfi, Arany, Jókai, sőt a más vallású Madách stb. költészetében, államférfiaink politikai alkotásaiban, a társadalmi szervezetekben eddig áldásos megtermékenyítő hatását éreztette, ma mintha hiányoznék és más, így a r. kath. világfelfogásnak adna helyet. Tekintsünk csak vissza az utolsó évtizedek evangeliomi munkásságára. Egyházunk életében vajon micsoda felemelő mozzanatot tudunk kiemelni? Mit tettünk, miben nyilatkozott meg az evangéliom isteni ereje az utolsó évtizedekben? Felemlíthetjük — és pedig joggal — az utolsó zsinat szervező munkásságát. Sok remény fűződött e munkássághoz, sokan egyenesen ettől várták egyházunk megújódását. S habár e remények nem váltak mind valóra, mindazonáltal e zsinat égető bajokat orvosolt. A mi fő: a zsinat atyái a szervezet alkotásában az egyház evangeliomi jellegét a régi tisztes tradíciók tiszteletben tartásával szem elől nem tévesztették. A zsinat óta azonban a szervezés munkája itt-ott eltér az evangeliomi alapról. A tömeges szabályrendelet készítésére fordított munka elpazarlására kell csak gondolnunk. Ma már úgy vagyunk, hogy a szabályrendeletek paragrafusainak tömkelegében elvész a lényeg, emellett ember legyen, aki azokban el tud igazodni.

Sok szabályrendeletünk van, amely halva született gyermek, sok, amely alkotása után egy pár hó múlva revízióra szorul. Ami a papíron jól fest, a gyakorlati életben torzszülöttnek bizonyul. Ne felejtsük, hogy a magyar protestantizmus ereje a múltban is az evangéliomban rejlő szabadság volt. Szorítsuk háttérbe az egyéniséget, hallgattassuk el az egyenes, őszinte beszédet, éljünk, cselekedjünk rendelethez; minden cselekvésünk irányítójá a paragrafus legyen: ekkor elérjük azt a célunkat, hogy az egyház gépezete kifogástalanul fog működni, de e holt mechanismustól ne várjuk az egyházas, vallásos szellem megújódását. Ily módon az egyházi tisztviselőből lassankint kivész a kezdeményezés önállósága; nem a benső hivatás, hanem az előírás lesz tetteinek rugója; az egyházi gyűlések nem lesznek testvéri összejövetelek, nem egy életerőtől duzzadó szervezet egészséges életnyilvánulásai, hanem a bomlásnak indult társadalmi organizmusok pusztulását jelző szimptomái: a besugás, a felkinálkozás, a klikk uralom stb. fognak felburjánozni benne.

Ugyancsak az utolsó évtizedekben mozgalom indult meg arra nézve, hogy az egyház az állam támogatásával a reá nehezedő anyagi terhektől megszabadíttassék. E törekvés helyességét,

az 1848.: XX. t.-c. végrehajtásának sürgetését, szóval ezen egész actiot az egyház jövő fejlődésére messze kihatónak kell tekintenünk. Azok azonban, akik az anyagi helyzet javulásától várják az egyház felvirágzását, nem helyes uton járnak. Igaz ugyan, hogy a híveknek az adóteherrel való szabadulása, az egyházi tisztviselőknek tisztességes javadalmazása, hozzájárulnak az egyház létének biztosításához, de ez *magában véve* egyházmentő erőnek nem tekinthető. Hiszen iskoláinknak evangelizáló munkássága sem függ attól, hogy a tanerők ma már türhetően vannak javadalmazva.

Kérdem, mit cselekedtünk tehát az utolsó időben, amivel egyházunk állását szilárdabbá tettük? Valljuk be őszintén: vajmi keveset. Egyes kiváló férfaink emberfeletti erővel, nagy buzgósággal igyekeztek saját hatáskörükben az egyház ügyét előbbre vinni, egyházak, iskolák keletkeztek; de nagyobb szabású, az evangéliom szellemét ezerekre és ezerekre kisugárzó intézmény, a Luther-társaságon kívül, alig keletkezett. Ellenben tapasztalnuuk kell minden téren az evangeliomi világnézet hanyatlását. Pedig az evangeliomi világnézet nem bölcsélet, hanem gyakorlati életelv, amely kell, hogy kovász módjára áthassa e világot. Mi tehát az, ami megbénítja erőnket, tehetetlenné tesz bennünket? E kérdésre nem nehéz a felelet! Az egyház a maga egészében betölti hivatását, ha az evangéliomnak embert, intézményeket átalakító, megszentelő erejével igyekszik hatni a hívekre, ezer sebtől vérző társadalmunkra. S ha el nem csüggedünk, ha egyházunk jövőjét nem látjuk sötétnek, annak magyarázata tisztán az, hogy ma is vannak az egyház vezetői között kiváló, lelkes, sőt lángbuzgalmú, evangeliomi alapon álló férfiak. Ahol van még igazi vallásos élet, egyháztársadalmi tevékenység, áldozatkészség, mindez többnyire egy-egy ily kiváló egyéniség evangeliomi működésére vezethető vissza.

Más alapot senki sem vethet, mint amely egyszer vettetett, amely az Úr Jézus Krisztus. Lehetnek fényesen javadalmazott papi állásaink, palotaszerű iskoláink stb., de ha hiányzik ezekből a Krisztusi szellem, mint evangélikus intézményeknek nincs többé létjogosultságuk. E szellemnek ápolása a mi feladatunk. Egyházunknak léte attól függ, hogy mennyiben vagyunk képesek e feladatot megoldani. Az időnek minden jele figyelmeztet bennünket, hogy e feladatot a lehető legkomolyabban vegyük.

E szellem ápolására, evangeliomi munkásságra hív fel Gyurátz Ferenc bennünket. Ne habozzunk, ne sokat meditáljunk, hanem végrevalahára szervezkedjünk e munkára. Teremtsük meg az Egyetemes Lelkészeget. Szervez-

kedjenek első sorban a lelkészek és pedig vegye kezébe a szervezés munkáját a dunántúli egyházkerületi lelkészértekezlet, mint amelyhez intézte a kiváló egyházfő felhívó szózatát. De tegyék megbeszélés tárgyává e fontos kérdést az esperességi értekezletek is; az egyetemes lelkészi értekezlet pedig e tárgyat vegye fel tárgysorozatába. Hisszük, hogy a lelkészeknek szervezett egyesülete a tanároknak alakulóban levő egyesületével együtt az evangéliomi eszmének nagy szolgálatokat fog tenni.

*

(Mint utólag értesülünk, ez eszmével s annak különböző alakulataival többfelé foglalkoznak. Így legutóbb a szepesi lelkészi kör találta szükségesnek az egyházkerületi lelkészegyesület megalapítását. Mi a legnagyobb melegséggel üdvözljük mindkét mozgalmat — úgy a kerületi, mint az egyetemes lelkészegyesület dolgában. Az erők tömörülésére, a rokonszellemekek vállvetett evangéliomi munkájára, ha valaha volt, — úgy napjainkban nagy szükség van. Sok az ellenség s nekünk ezekkel csak szellemi fegyverek használata mellett lehet megküzdenünk. Azért hát fel, a szent munkára! Örvendünk, hogy a kezdeményezés e téren Gyurácz Ferenc püspök úr jelentésének széles körben való megismertetése útján e lapok hasábjairól indult ki. — *Szerk.*)

EGYETEMES NYUGDÍJINTÉZET.

Az egyetemes nyugdíj-intézet új rendszere.

Mire e sorok napvilágot látnak, valószínűleg minden magyarországi evang. lelkész kezében ott lesz már az egyetemes nyugdíj-intézet fáradhatatlan ügyvivőjétől, Gyürky Pál főesperestől jövő kérdő, illetőleg bevallási ív, a melynek adatai az egyetemes nyugdíj-intézet újjászervezéséhez fognak alapot szolgáltatni.

Ezen adatok a kérdő-lap tulajdonképi részén a szokásos statisztikai és matematikai keretek között mozognak s arra szolgálnak, hogy a matematikai mérleget az intézet újjászervezésekor pontosan össze lehessen állítani. Mivel a további eljárás e mérleg alapján indul meg és adja meg a lehetőséget a nyugdíj-intézet későbbi, rázkódtatásoktól ment működésének megalapozásához: nyilvánvaló, hogy ez adatokra vonatkozó rovatok pontos, lelkiismeretes kitöltése és a megjelölt gyűjtőhelyekre a kitűzött határidőn belül való beküldése nemcsak egyénileg érdeke az egyesnek, de benne és általa érdeke a lelkészi testület egyetemének is.

Van azonban a kérdő-lapnak egy pontja, a melynek felirata „mellékkérdés” címet visel, a melyet

azonban nagyérdekű volta kiragad a mellékkérdés keretei közül s a mi szemünkben legalább az összes kérdések legkiválóbbjává, legfontosabbjává tesz. Mert ebben a kérdésben van tulajdonképen elrejtve az újonnan szervezendő egyetemes nyugdíj-intézet rendszerének az eszméje. Az ú. n. mellékkérdés így hangzik: „A nyugdíj-igény kétféle módon szabályozható: vagy úgy, hogy kinek-kinek élvezett fizetése nagyságától tétetik függővé; vagy úgy, hogy tekintet nélkül a fizetésre, minden tagra egyenlő összegű legyen. E két mód közül melyiket óhajtáná inkább: az előbbit, vagy az utóbbit? (Felelet: *előbbi* vagy *utóbbi*.)”

Aligha tévedünk, ha azt hisszük s nyíltan kijelentjük, hogy a kérdésnek eként való szövegezését és minden egyes lelkészhez való eljuttatását a fáradhatatlan ügyvivő egyik legszerencsésebb gondolatának tartjuk. Előttünk van a még csak embrióban levő ev. ref. egyházi nyugdíj-intézet példája, ahol az illetékes tényezők egész sajtóháborút folytatnak a felől, hogy a zsinatilag megállapított nyugdíjtörvényt hogy kell értelmezni a jogok, az igények és hogyan a kötelezettségek, a befizetendő díjak stb. tekintetéből. Szerencsésnek tartjuk e kérdés szövegezését azért, mert az újonnan szervezendő nyugdíj-intézet rendszerének eszméjére, alapelveire nézve semmiféle kétséget nem hagy fenn, mert a beérkezendő feleletek többsége már jóeleve el fogja dönteni, hogy mily irányban induljon s haladjon aztán teljes következetességgel az újjászervezés munkája: a nyugdíj-igénynek a fizetés arányában való megállapítása, vagy minden tagra nézve egyenlő mértékben való megállapítása irányában. És szerencsésnek tartjuk e gondolatot azért is, mert a legalkotmányosabb módon, maguknak az összes érdekelteknek előzetes meghallgatásával formulazza majd az új eljárást, úgy, hogy aztán utólagos rekriminációk, panaszok és támadások nem fogják érhetni sem a kérdőlap szerzőjét, sem a nyugdíj-intézeti bizottságot, sem az egyetemes egyházat.

Rátérve mármost a kérdésre adandó feleletek várható kialakulására, nekem személyes meggyőződése az, hogy *az érdekeltek túlnyomó többsége a fizetés szerinti megállapítást fogja kívánni*. Lehet, hogy ebbeli föltevésemben csalódom, de nem habozom kijelenteni, hogy a lelkésztársak családi és egyéni érdekei szempontjából egyaránt ezt a módozatot találnám kívánatosnak.

Mert hiszen hogy áll a dolog? Ha az egyenlő mérvű megállapítást kívánná a többség, akkor egyfelől arra szolgáltatna alkalmat, hogy a nyugdíj-igény összege az előbb élvezett fizetés összegével való vonatkozásban majdnem kivétel nélkül igazságtalanságot foglaljon magában (pro vagy kontra, az elvileg mindegy) a nyugdíjasra nézve; másfelől arra szolgáltatna alkalmat a tervezőnek, hogy ezen egye-

temlegesen megállapított nyugdíj-igény összegének mérvét a minimális papi fizetésben keresse. Mert hiszen számításaiban valami pozitív bázison, valami eleve meghatározott nyugdíj-igény összegén kell elindúlnia s erre keresnie a fedezetet. Úgyde a közép és nagyobb fizetések nem indulhat el, mert ez önkényesség volna; elindul tehát ezen összegén, a melyet a törvény szab meg a lelkési fizetés minimumául, vagyis az 1600 K-n. Ha pedig egyszer ezen indult el s ez lett a revízió uralkodó elve, akkor várhatunk legalább 30 esztendeig, ha nem tovább, magasabb nyugdíj-igényre vágyó óhajainkkal.

Ezzel szemben a fizetés mérvéhez képest megállapított nyugdíj-igény-rendszer sokkal igazságosabb és jobb jövővel kecsegteti elaggott testvéreinket vagy megözvegyült, megárvult családjukat. Az állástól hosszas, érdemes szolgálat után való megválás vagy a halál katasztrófája nem okoz oly súlyosbodó létfenntartási zavarokat, mint az előbbi esetben. Hiszen 1600 K lelkési nyugdíj mellett az özvegy nem remélhetne többet évi 800 K-nál! S mi ez a mai viszonyok között? És igazságosabb volna e megoldás azért is, mert akkor a tagok a fizetés arányában járúlnának hozzá a nyugdíj-intézet fenntartásához is. A minimális jövedelmet élvező lelkész-testvéreink családjára nézve pedig lehetne a szabályzatban oly kivételes méltányossági intézkedést tenni, hogy nyugdíj-igényük az elhunyt családfenntartó fizetése után járó igény összegén túl a létfenntartás lehetőségének határáig kiterjesztessék.

Nagyon figyelembe veendőnek tartom e kérdésben még azt is, hogy mindezeknek fedezetére is most még van módunk. Hiszen az államsegélynek a hármas cél között az egyetemes pénzügyi bizottság által javasolt megosztása még csak tervezet; ezen még saját jövőnk és családaink jövője érdekében változtathatunk. De ha ezt az alkalmat is elmulasztjuk, kérdés, lesz-e még valaha módunkban életszükségeinknek megfelelő nyugdíj-igényt biztosítani kívülről jövő segéllyel. Az idevonatkozó határozat meghozataláig az egyetemes egyház várhatna a miniszternek az államsegély percentuális megosztása tárgyában adandó válasszal. Hátra van még 3 kerüllet közgyűlése. Ha akarunk tenni valamit, majd ott tegyünk.

Geduly Henrik.

Gondolatok az új syllabus olvasásánál.

Nem értem az ujságíróknak, sem pedig azoknak az eszmemenetét, akik velük együtt oly sok szóval tárgyalják az új syllabusnak alapeszméjét. Avagy csak ilyen *ex offio* nyilatkozatok győzik meg őket a római katolikus egyház szigorú következettségéről a tan változatlan fenntartását illetően? Vagy azt akarják-e velünk elhíttetni, hogy nagy-

hangú jelentéseik mindarról, ami a pápasággal összefügg, az őszinte és felvilágosodott meggyőződésben gyökereznek, melyet azután az ily nyilatkozatok jogtalanul pellengérré állítanak? De hisz tudjuk, az ujságírásnál nem annyira a meggyőződés, mint inkább az érdek uralkodik, bár megengedjük, hogy e tekintetben sokszor csak a célok véges volta teremtsen félszeg helyzetet; s ez másként nem lehet ott, ahol az ember örök üdvét illető kérdésekről van szó. A pusztán véges célokat szolgáló okoskodás az örök életet illető kérdésekkel szemben más mint következtelen nem lehet.

Jellemző azonban a római katolikus egyházra, hogy ő is a következtelenség lejtőjére lép, amidőn a véges eszközökkel dolgozó tudományos kutatás eredményeitől félti az örök üdvre vezérlő egyházat: gátat vet tudósainak, hogy a tudománnyal szabadon foglalkozzanak és így a félszégeket cáfolva, a józan, áldásos fejlődést elősegítsék. Róma mégis csak Róma marad: erény helyett erőt használ! De mi egyébét várjunk az inquisitio egyházától?!

Evvel szemben — hogy az elvi álláspontot megjelöljem — ág. hitv. evang. egyházunk a keresztényen szabadság elvéből folyólag (I. Kor. 2, 22 és 23) a világi tudományoknak gátat nem vet és nem vethet: csak fejlődjenek szabadon. S ha a tudomány az egyháznak a szentírásból merített s tapasztalatában a tűzpróbát kiállott tanaival ellenkezőt tanít: az őt nem nyugtalanítja. *Nubila est, transit.* De azért előle el nem zárkózik, hanem az igazi választás szempont érvényesítésével részt vesz a tudományos munkában és tudja, hogy az őszintén igyekezőt megsegíti Isten.

De azért a mi egyházunk is ismer egy bizonyos határt, csak hogy az nem a látható világot, hanem a vallás-erkölcsit határolja, és ezen természet szerint nem szorítja meg, csak mélyíti és gazdagítja azt a tulajdont, amely a végesség uralma alól felszabadít és a végtelen üdvöt nyújtja: a megigazulást, annak erejét, kiterjedését és hatását. Az egyházi tan korlátja teszi csak minden véges emberi érdek szolgálatától mentté és szabaddá az egyházat, hogy az emberek örök javát igazán szolgálhassa.

Ezért a mi egyházunk sem tekinthet közönnnyel az egyház szolgálatában álló theologiai tudomány embereinek munkájára; nevezetesen nem tűrheti, hogy a hitvallás által körülhatárolt, létérdekeit védő tant a világi tudomány előtti hódolat miatt megtagadják.

Ezen az alapon, bár nem helyeselhetjük, de értjük az új syllabus-t és azt vagyunk kénytelenek mondani: az új syllabus által elvetett és rosszaltnak tanokkal szemben a római katolikus egyház más, mint az ott elfoglalt álláspontot nem foglalhat el. Ha ahhoz indokolást kellene csatolnia, úgy a tridenti zsinat és a pápai csatkozhatatlanság dogmáit kellene újból kinyomatnia. Ezekkel pedig, az irántuk érdeklődőket bármely római katolikus hittan megismertetheti.

Nem tudom miként hallgathatott a római katolikus egyház eddig, ha a syllabusban foglalt tévtanok

saját körében gyökeret vertek. De annyi bizonyos, hogy ág. hitv. ev. egyházunk, ha nem vakítanak el oly gyakran véges célok és érdekek, a syllabusnak akárhány mondatában olyat találhat, amit neki is el kell vetnie.

*

Ha az inquisitio azt tartaná, hogy az általa elvetett, az írásmagyarázatra és annak állítólagos eredményeire vonatkozó mondatokat az evangélikus egyházak helyeslik, akkor nyilván bizonyosságát adná annak, hogy az evangélikus egyházak hitvallási iratait nem ismeri, vagy hogy a tényleges helyzetet szántsándékkal elferdíti; mert vannak még, akik az egyház által vallott hitben élnek.

*

Hogy egyházunk, ami a hitvallás iránti hűséget illeti, széles körökben gyengén áll, azt, ha magunknak nem volnának szemünk a látásra, a syllabus megértetheti velünk; de mutatja egyúttal azt is, mily gyenge lábon áll a pápaság magasra feldicsért egysége, ha dacára félremagyarázhatatlan dogmáinak, ilyen a saját kebelében is érvényesülő tévtanok ellen kénytelen küzdeni.

*

Ha a hitvallást az egyházi öntudat megnyilatkozásának tekinthetjük, úgy a syllabus a római katolikus egyház öntudatának éber lelkiismeretről tanuskodó megnyilatkozása. Hogy van-e jelenleg a mi hazai egyházunknak eleven öntudata, a közegyház lelkiismeretének megnyilatkozásai alapján vajjon ki merne e kérdésre „igen“-nel felelni?

*

A római katolikus egyház, a hatalmi érdek sértetlen fenntartását tartva szem előtt, öntudatáról le nem mondhat; míg ellenben mi az öntudat megtagadásával hatalomra igyekezünk. A római katolikus egyház legalább megmarad annak, ami volt eddig; mi pedig, ha az önmegtagadás árán mások diadalmasodnak felettünk, azt hisszük, hogy érvényesültünk.

*

Azért örvendünk, ha győzedelmes „fegyvertársaink“, az ujságírók Róma tényeit nagy garral leszólják; és szövetségesek helyett csatlósáiknak csakugyan jól beválnak. Mikor kíséreljük majd meg, hogy a világi híu dicséret olcsó nyereménye helyett, egyházunk örök igazságai érdekében vívott nehéz, de jellemes küzdelemben önmagunkért helyt álljunk?

Beyer Theophil,
lelkész.

KÜLFÖLD.

Lelkészi értekezletek Németországban. Hogy mennyire van Németország a theologia mezején, azt fölösleges bizonyítgatnunk. Mi Magyarországon csak kullogunk utánnuk jó messze távolban! Theologiai irodalmunk — az utolsó 30 év egy csekély számú lelkes csapat munkásságát kivéve, akik tulajdonképpen az úttörők — úgy szólván semmi! Hogy mi ennek az oka? Igen sok hasábokat írhatnánk róla! Ámde most csak arra a körülményre akarunk rámutatni, hogy mennyivel tartalmasabbak ott a lelkészi értekezletek is, míg nálunk alig akad munkálkodó a ker. lelkészi értekezletekre valamilyen magvasabb, tartalmasabb munkával. Elég egy átfutó pillantás a

f. é. június hó 3-án *Meissenben* tartott lelkészi értekezlet tárgysorozatára, hogy erről meggyőződünk. *Hunsinger* lipcsei magántanár, amint az „*Allgem. evang. luther. Kirchenzeitung*“ 26. számában olvassuk, „*A keresztyén világnézet és annak támadása a jelenben*“ c. alatt tartott előadást. *Reitschel* lelkész: „*A keresztség viszonya az egyházhoz*“ (az egyházjog és hitvallásunk szerint) c. tárgyról értekezett. Végül *Reinhard* tanár azt az érdekes és aktuális témát fejtegette, hogy „*Mi a vallástanításnak feladata középiskoláinkban s melyek annak megvalósítására szolgáló eszközök?*“

Kétségtelen, hogy mind a három pont magas színvonalon áll és méltó egy lelkészi értekezleten való tárgyalásra, ott, ahol a lelkészek maguk is mindnyájan a theológiai műveltség magas színvonalán állanak! Talán a legkiterjedtebb körök figyelmére méltó *Hunsinger* tanár előadása, aki munkásságával egészen új irányt van hivatva mutatni az apológiának s nem egy körben méltó feltűnést fog kelteni.

Annyira érdekes, hogy helyénvalónak látjuk közölni nézetének főbb vonásait.

A keresztyén világnézet meghatározását adja mindenekelőtt,

A keresztyén világnézet szerinte a Krisztusban való hit által teljesen meghatározott és megállapított önálló módozat, mely szerint Isten létezése, mint központi tényező a lét minden formájában érvényesül.

Ezen meghatározásból — a tapasztalati tények törvényszerűségének és természeti függésének teljes elismerése mellett — három irányban von le következtetést. És pedig először is helyet enged a természetesen történt események körén belül az Isten teremtői és céljait érvényesítő tevékenységnek, továbbá az egyéni szellemi élet körében a személy szabadságának és az Istennel való élő viszonyának s végül a történelemben Istennek a Krisztusban való abszolút üdvnyilatkozata alapján az önálló keresztyénvilágnézetnek.

Majd a ker. világnézet mai állására tér át. A keresztyén világnézet, mely Luther alapvető ténykedése által a protestantizmus terén újjittatott meg s a melyet Schleiermacher (Kant) szabadított fel a közép-kori, illetve újabb-kori helytelen meggyőződés alól, mely azt függő viszonyba állította a világgal és attól különálló nézetre vezette vissza: ma napság akut *krízisnek van kitéve* azon körülötte önállóan és *ellene törő modern szellemi élet* hullámzásai által, a melyek leküzdésére a keresztyén világnézetnek érvényesíteni kell jogait.

Ezen krízis abban áll, hogy a természeti és szellemi tudományok *újabb methodusai* — bár azoknak egyrészt a theologia is elismeréssel adózik — a ker. világnézet alapjainak *ferde és egyoldalú kezelése* által a keresztyén öntudatot széles körben *ingadozásba hozták és ellentétes világnézetek képzeteinek alkotására szorították!* Bár ezen keresztyénellenes világnézetek egymás között is ellentétben vannak, mégis azt hiszik, hogy teoriájuk fejlődésében közös fegyverük van a keresztyén eszmekör (Denkweise) ellen.

Ezen ellentét *ki nem egyenlíthető a régi apologetika fegyvereivel*, sem az *apologetika skeptikus mellőzésével*, még kevésbé egy, az *egyházon kívül álló theologiának berendezésével*, hanem csak úgy, hogy az ellenféllel alapos elvi tárgyalásnál a keresztyén világnézetek létjoga a hit, valamint a tudomány elveiből kifolyólag a jelenkor szellemi életében érvényre emeltetik.

Ehhez azonban feltétlenül szükséges, hogy az Isten ígéjében és a keresztyéni tapasztalatban létező hitalap felől az emberben *öntudat ébredjen* s ez által a keresztyén világnézet az idegen alkatelemből megtisztíttassék. Szükséges továbbá, hogy kritikai vizsgálat által kimutattassék az ellentétes methodusok és *évek egymást kizáró jellege, főképp a fejlődési teoriát illetőleg*. S e téren örömmel kell üdvözölni s józanul felhasználni azon segítséget, amelyet a ker. világnézet a theistikus természet- és vallás philosophiában talál. Továbbá a kritikai ismeret határvonalának kijelölése által (Kantnak óvatos felhasználásával) megállapítandó és biztosítandó a *vallásos ismeret külön neme és önállósága a világismerettel szemben!* Végül pedig vallás philosophiai össznezet kialakítására kell törekedni, miszerint ép a keresztyén világnézet az ő két pólusával: theistikus Istenfogalmával és világontuli céleszméjével hivatott leginkább arra, hogy a philosophiának a tényleges létről való töredékes jellegét egy legfelsőbb egységbe hozza!

Ime az út, amelyen Hunsinger szerint a ker. apologiának a jövőben haladnia kell. Érdeklődéssel várjuk a tudós tanár új Apologetikáját, amely a theologia mezején egészen új irányt fog mutatni!

Nógrádi.

TANÜGY.

Értesítés. A tiszai ág. hitv. egyházkerületi Collegium főgimnáziumában a beiratások szeptember 3. és 4. napjain történnék; a tanítás szept. hó 5-én kezdődik. A javító-, felvételi- és magánvizsgálatok augusztus hó 30. és 31-ik napjain folynak le. A tandíj az egész tanévre 40 korona, mely két részletben fizethető: a beiratáskor és február hó 1-én. Ezenkívül minden tanuló fizet vegyes-díjak címén 13 koronát, illetve az először beiratkozók 17 koronát. A mult iskolai évben 30 tanuló részesült egész, illetve fél tandíj elengedésbe, vallásfelekezeti különbség nélkül. A coll. főgymn. növendékei vallásfelekezeti különbség nélkül részesülhetnek a collegiumi tápintézet kedvezményeiben. A tápintézet egész évi díja ebédért és vacsoráért 150 kor., csupán ebédért 84 kor. Ezen díjakból elengedésnek is van helye. A főgymn. tápdíjelengedéseknek összege a mult évben 800 korona. Intézeti és más jellegű ösztöndíjat, praemiumot élvezett mult tanévben 44 tanuló 4136 kor. összegben. Van azonkívül a Collegiumban több ösztöndíj-alapítvány.

Eperjes, 1907. augusztus havában.

A főgimnázium igazgatósa.

TÁRCA.

Ének.

Dallam: Minden e földön csak elmúlandó.

*Magas egekben Lakozó Felség,
Tekints le hozzánk, Kegyes Istenség!*)
Lásd meg, mely igen Tévelyeg néped,
Hogy fejet nem hajt Urának, Neked.*

*) E két első sort a Gráduál 460. számú énekéből vettem át. — S. K.

*Sionnak útja Sír bánatába':
Nincs, ki menne az Ur templomába;
Ima nem szárnyal, Nem zajdul ének,
Pogányok lettek A keresztyének.*

*Elfogott minden Főt a betegség
És minden szívet Az erőtlenség;
Gyökered, szent hit, Már-már kiszáradt,
Ezért, hogy a bűn Szerte eláradt.*

*A szeretetnek Lehullt virága,
Mert a hit fáját Rút féreg rágja:
A hitvány önzés, Harag, gyűlölség;
Nem látod érni Lélek gyümölcsét.*

*Nincs, ki jót tenne, Csak egy is nincsen,
Elhagytál minket Szentséges Isten;
De nem az Isten Hagyott el minket,
Mi hagytuk Öt el, Jó Istenünket.*

*Tengünk tékozló Fiú módjára,
Kényünk-kedvünkre És szabadjára.
S e vergődés: Halál, nem élet,
Oh Uram Isten, Nyájad elszéled!*

*Add visszatérnünk, Atyánk, Tehozzád,
Csak közeledben Van a menyország,
S megkesergetvén A mi szívünket,
Kegyelmed csókja Fogad bennünket.*

*Mily szent örökség Vagyon Tenálad,
Ki nem rontod meg A törött nádat;
Mily kies helyre Ésett mi sorsunk:
Élet forrása Mellett lakozunk!*

*Oh add, siessünk E hűvös érre,
Evangéliom Szép mezejére,
S csillapul lelkünk Éhsége, szomja,
Bűn, nyomorúság Többé nem nyomja.*

*Megváltó Krisztus, Szívünkéből kérünk,
Légy Szentlelkeddel Ami vezérünk,
Jőjj s hozz Igédben Pünkösdi lángot,
S szüld ujjá ezt a Romlott világot!*

1907. július 24.

Sántha Károly.

A socialis kérdés és az egyházak.

Ez a nagy kérdőjel, mely a mult XIX. században nyomult előtérbe s a XX. század előtt áll a feladat, hogy arra döntő feleletet hozzon, Azon szoros összefüggésnél fogva, mely e fogalmak Istenhaza, hit-cselekedet, vallás- és erkölcs között van, következik, hogy a társadalom és az egyház között valami viszony szükségképen létezik. E viszony szomorú igazolása éppen abban áll, hogy társadalmi bajaink a szerves életerek közvetítésével mélyen belenyúlnak az egyház testébe. A keresztyéniséget létrejöttének első századaiban *elméleti*, ma a XX. században a socialis kérdés jegyében *gyakorlati* veszély fenyegeti.

Tisztában is vannak evvel az egyházak; a törtenet tanúsága is arra tanítja őket, hogy forradalmi mozgalmak többé-kevésbé érintették a vallást, az egyházat. Értekezleteinken, gyűléseinken, egyházi lapjainkban, szószéken és irodalomban hangzik a

kétségbe vonhatlan tényállítás: hogy a magyar protestantizmust nem kicsinylendő eilenség fenyegeti s a megváltozott idők azt hirdetik, mintha a multban teljesített nagy feladataitól visszavonúlna s a megváltozott idők követelte új csatarendbe állani nem akarna. „Pusztúlunk, veszünk“, hangzik ottan-ottan a kétségbeesés szava, hiveink nyája fogy, a hitről való bizonyoságtétel elesik. Mindebből levonva immár a harcra hívó tanúság: a magyar protestantizmus ha csak a multban teljesített misszióját feladni nem akarja: új feladatok előtt áll s a napi kérdésekből, a társadalmi bajok orvoslásából az őt megillető részt kivenni van hivatva. Evvel jeleztük misszióknak *szükségességét*.

Más kérdés azonban, vajjon milyen legyen ez a socialis misszió? Az az milyen jellemmel bírjon, hogy a reformáció világtörténeti jelentőségéhez méltó, helyesebben mondva következetes legyen?

Ennek feltétele, hogy tisztában legyünk avval, miben áll az *érintkezési pont* az érdekelt tényezők között? Általában véve a socialis harc jellemét abban foglalják össze, hogy az „az egyenjogúság alapján álló új társadalmi rend kiküzdése, melyben a munkás osztály, mint egyenjogu és hatalmu tényező akar szerepet vállalni s a kapitalizmus, mellé állani, hogy ezen új állapotban maga szabhassa meg az igazság alapján létfeltételeit.“ De mondhatjuk nemcsak kenyérkérdés, nemcsak a jognak kérdése, magasabb cél is kell, hogy lebegjen előtte *a társadalomnak, a társadalom által való reformálása: a szicnek, az erkölcsnek kérdése*.

Itt van az érintkezési pont, hol az egyház, mint méltó tényező felemeli szavát, sorompóba lép, a hol általában szólhatunk az egyház socialis feladatáról.

Valamint isteni Üdvözítőnk az evangéliom tudósítása szerint szerte járt, jót tett s gyógyított mindennemű testi és lelki betegséget a nép között — úgy azt mondhatjuk, hogy mivel az ember a test és lélek harmoniája, a reá irányzott hatásnak is harmonikusnak kell lennie; azaz igénybe kell vennie az egész embert. Ez hangsúlyozandó a vallás szerepét illetőleg. Jaj a vallásnak, ha a nép rétegeiben megérlelődik az a meggyőződés, melynek okoskodása ez: elismerem, hogy a keresztyén egyház ajándékozta meg az emberiséget a testvérszeretetet eszméjével, de csak a Nébó hegyére vezette, csak az ígéret földjét mutatta meg nekie, — azután fásultan cserben hagyta őt. Eltávozott a társadalom millióitól, szemet huny azok tátongó sebeit előtt, — nem csoda, ha hitem benne megrendült s támaszát veszítette.

Igenis, megingott a hit a keresztyénségben, de ez nem állapodott meg a negativumnál, hanem táplálékot keresve magának, másfelé irányul s előttünk áll *a jövő socialis vallása*, tovább menve annak socialis állama. Jól mondja Le Play (A munkásviszonyok reformjai): bizonytalan a köz és magánboldogulásnak ezen őt forrása: a vallás, a tulajdon, a család, a munkás, a társadalmi rangfokozat tisztéletben tartása. A socializmus megszűnt immár elmélet lenni, mintegy vallássá kezd válni! De ennek a vallásnak főtartalma nem Istenország, az ember valláserkölcsi boldogsága, hanem a jövő socialis állama. A magyarországi földmivelő socialdemokrata-párt programja nyíltan hadat izen mindannak a mi a multé, követeli mindazt, a mi a jövőbe vezet. Követeli a felekezeti iskolák megszüntetését s a vallástaniítás eltörlését nyilvános iskolákban.

(Folyt. köv.)

BELÉLET.

A bányai egyházkerület közgyűlése Budapesten, a szokott helyiségben szeptember hó 18-ik és következő napjain fog megtartatni. A részletes tárgysorozatot a meghívó teljes szövegével a „Hivatalos Közlemények“ legközelebbi száma hozza.

Hymen. Dr. Mesterházy Ernő, nagygeresdi földbirtokos, a soproni alsó ág. hitv. evang. egyház-megye nagyképzettségű és avatott tollú világi főjegyzője f. é. július hó 29-én jegyezte el Szigethy Sárka úrleányt Felsőpatyon (Vas-m.), Szigethy Sándor földbirtokos és elhunyt neje szül. Szilvássy Vilma szülők leányát. Zavartalan, tartós boldogságot és áldást az Úrtól!

Mozgalom a tiszakerületi lelkészegyesület megalakítása céljából. Már lapunk más nelyén is örömmel jeleztük, itt pedig szívesen ismételjük azt a tény, hogy a szepesvármegyei lelkészegyesület, amint azt a m. hó 19-én tartott ülésének velünk közlött jegyzőkönyvből látjuk, mozgalmat indított a tiszai egyházkerületkötelékébe tartozó lelkészek és lelkészjellegű egyének (vallásanárook stb.) értekezletté való tömörítése érdekében s e célra felhívást is küldött az összes érdekeltékhez, amely ekként hangzik: „Nagytiszteletű úr! A szepesmegyei lelkészegyesület megbízásából testvéri szeretettel kérem: szíveskedjék a miskolci kerületi közgyűlés alkalmából f. é. szeptember hó 20-án, d. u. 5 órakor a „Korona“-szálló egyik kisebb termében a *tiszakerületi lelkészi értekezlet megalakítása céljából* megjelenni. Amennyiben Nagytiszteletűség a kerületi közgyűlésen meg nem jelenhetnék, szeretettel kérem: szíveskedjék velem tudatni, helyesli-e a „kerületi lelkészi értekezlet“ megalakításának eszméjét. Tömmörüljünk! Egyesüljünk! Csak egyesült erővel érhetjük el kitűzött céljainkat. Szepesbéla, 1907. július 25-én. Hitrokoni szeretettel testvére az Urban Weber Samu s. k. főesperes, a szepesvármegyei lelkészi egyesület elnöke.“ — Nem kételkedünk, hogy a felhívás a tiszai egyházkerület agilis papsága sorában élénk visszhang t fog kelteni s a már régóta nagyon kívánatos cél végre is megvalósul.

Letört remények. Szüts Mihály II. éves pozsonyi theol. akad. hallgató szülőhelyén, Kisbabeton július hó 29-én hosszú, gyötrelmes szenvedés után meghalt. Temetése — nagy részvét mellett — július hó 31-én volt, — Dr. Rásó Lajos budapesti ügyvéd kis leánya Lenke, élte 5-ik évében rövid szenvedés után Budapesten elhunyt. A bánatos szíveknek adjon megenyhülést a vigasztalás Úra, a távozóknak lelke pedig nyerjen új virulást a feltámadás Úránál!

Simon Zsuzsanna ű. Boroszlóban (Porosz Szilézia) f. é. július hó 20-án temették el Simon Zsuzsanna ev. diakonissát életének 66., működésének 32-ik évében. Hogy mi is megemlékezünk haláláról, oka, hogy megboldogultban az első magyar ev. diakonissát kísérték nyugvóhelyére! Csak igen kevesen tudják ezt s ezért talán szívesen veszi tőlünk olvasóközönségünk, ha az emberbaráti, nemes, áldott működésű ev. diakonissa intézmény ezen első önfeláldozó, buzgó magyar tagjának immár befejezett életével megismertetjük. Liptószentmiklóson született, tisztességes szabó szülőknek volt gyermeke. Az egyház akkori lelkésze, a dunáninenni egyházkerület jelenlegi püspöke Dr. Baltik Frigyes felismervén benne a mély vallásos lelkületet, dacára a diakonissa intézménynek a szülők és a leányzó előtti ismeret-

len voltak, reá birta, hogy a diakonissa pályának szentelje életét. Ki is küldte őt a boroszlói Bethánia nevű diakonissa anyaintézetbe, ahol teljes kiképezését nyerve rendes diakonissa nővérnek lett ugyanott felavátva 32 évvel ez előtt. Alkalmaztatását, mint magyar származású diakonissa a budapesti Bethesda diakonissa intézetben nyerte, ahol buzgón végezte nemes szolgálatát az Úrnak nevében. Működése nemcsak a kórházi betegek terjedt ki, de Budapesten az egyes, főképp főúri családokban a nagy betegekhez is ő lett kiküldve, ahol közmegelegedésre végezte szolgálatát és a fővárosi közönség előtt az ev. diakonissa névnek tiszteletet és elismerést vívott ki. Előhaladott korában gyöngélkedni kezdett és a Bethesda diakonissa intézet igazgatósága által számára megállapított évi 1000 korona nyugdíjjal vonult pihenésre 3 évvel ezelőtt. Pihenni ment pedig oda, ahol első kiképezését nyerte, az ő kedves Bethániájába. És ezen minden tekintetben kitünő intézet a legnagyobb keresztyéni szeretettel, önzetlenül nyitotta meg kapuit az idegen ország idegen tagja előtt. Meg is találta nyugalmát itt, bár állandó gyöngélkedésben és csendes visszavonultságban, de a Jézus Krisztusba vetett erős hitben töltte utolsó napjait. A Bethánia intézet igazgatósága külön gyászjelentésében következő diakonissa jelzéssel teszi közzé az elhalalozás hírét: „Sie starb im festem Glauben an ihren Heiland.“ Nemes hitéletének legszebb bizonyítékai ama gyakori levelek, melyeket diakonissa működése egész ideje alatt, közvetlen halála előtt is volt lelki pásztorához és útmutatójához Dr. Baltik Frigyes püspökhöz küldött. Emléke legyen áldott! Bár minél több magyar ev. leány követné példáját és az igazán nemes keresztyéni pályán minél többen működneek!

Nógrádi.

Magyar evangélikus egyházjog. Írta dr. Mikler Károly, az eperjesi evang. egyházkerületi kollégium jogakadémiajának dékánja, az egyházjog és jogtörténet tanára, tiszai egyházkerületi vil. jegyző. Budapest, Grill Károly könyvkiadóvállalata, 1907. Ára 15 korona. *Megrendelhető a szerzőnél.* Zsinati törvényeink hatályba lépte, valamint az egyházpolitikai s egyéb, egyházunkat érintő országos törvények, az egyházi szabályrendeletek megalkotása óta ilyen mű nem jelent meg s tekintve, hogy a lelkészeket, egyházfelügyelőket, egyéb egyházi tiszviselőket s a hittanhallgatókat a legrészletesebb egyházi közigazgatási és egyházunkra vonatkozó államjogi kérdésekben tájékoztatja, beszerzését jó lélekkel ajánljuk. Az egész mű egy kötetben 771 lapra terjed. Megrendelhető az összeg előzetes beküldése mellett vagy utánvétre.

27-35

Végzett theologus (fel nem avatott) keres lelkészhelyettesi alkalmazást (káplániát), f. é. szeptember 1-től kezdődőleg. Nyelvismerete: magyar, tót, német. Ajánlatokat e lap kiadóhivatala továbbít.

PÁLYÁZATOK.

Alólírott a tót nyelvben teljesen jártas káplánt keresek. Fizetése mosáson és ágyneműn kívül, teljes ellátás és 400 K. Esetleg mellékjövedelemre is számíthat.

Szarvas, 1907. július hó 31-én.

Scholtz Gyula,
ev. lelkész.

2-1.

A galgagyörki (Pestmegye) evang. egyház papi állására pályázatot hirdetek. Ez állásnak földből, pénzből, és terményekből álló javadalma hivatalosan 934 kor. 43 fillérre van becsülve, amit 665 kor. 57 fill. kongrua egészít ki 1600 koronára. Szolgálati nyelvtőt és magyar. A bányakerületi papválasztási szabályrendeletnek az 1906. évi kerületi gyűlés által módosított 15. §-a értelmében fölszerelt folyamodványok alulírotthoz Főthra küldendők f. évi augusztó hó 15-ig.

F. Szeberényi Lajos
pestmegyei főesperes.

2-2

A körmenői ág. hitv. ev. egyházközség megüresedett kántortanítói állására pályázatot hirdet a következő javadalmozással: I. Tanítói fizetés évi 1200 korona készpénzfizetés előleges havi részletekben; 11 m.-öl kemény tüzelőfa, házhozfordással és fölvágatással, (ebből 2 m.-öl az iskola fűtésére fordítandó); korpótlék államsegélyből. II. Kántori jövedelem: Három szobából és a szükséges mellékhelyiségekből álló lakás, kerttel, 1993-80 kor. alapítványi tőke kamatai, ünnepi persely-jövedelem és temetési stólák. A szabályszerűen felszerelt pályázati kérvények aug. 17-éig a körmenői ág. hitv. ev. lelkészi hivatalhoz küldendők.

Kapi Béla,

ev. lelkész, isk.-széki elnök.

2-2

A bártfai két evang. egyház felügyelete és két okleveles óvónő vezetése alatt álló „Krumbholz“ óvodához **dajka (dada) kerestetik.** Pályázhatnak egyszerű, mivel, nem férjes, ág. h. evang. vallású, a magyar nyelvben jártas nők, kik a dada számára a helyi szabályzat által előírt összes kötelességek elvégzésére vállalkoznak. Fizetés havi 25 korona, természetbeni lakás és fűtés. Folyamodók kérvényüket folyó évi augusztus 15-ig Tirscher István óvodai elnök úrhoz küldjék. Képesítés nem szükséges. Az illetékes lelkész ajánló levele kívánatos.

A bizottság 1907. évi július 25-én tartott gyűléséből.

Szlabey Mátyás

ev. lelkész.

2-2

Az 1902. évi verseci ipar és gazdasági kiállításon és az 1901. évi makói ipar és gazdasági kiállításon a nagy díszoklevéllel kitüntetve

Wegenstein Lipót és fia
Első délmagyarországi
* orgona-építő műintézet *
(villamos üzemre berendezve)
TEMESVÁROTT
Szállít kitünő legújabb rendszer szerint készített
pneumatikus orgonákat
bármily nagyságban a legolcsóbb árak mellett.

Javitások, átalakítások és hangolások átvételnek olesón és kitünő szakértelemmel eszközöltetnek. Bővebb felvilágosítással és költségvetéssel szívesen szolgálók. 26-22

Az 1896. évi kiállításon a nagy millenniumi éremmel kitüntetve.